

ПОСЛУГИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Значення ринку послуг за останні десятиріччя помітно зросло, як у внутрішній економіці, так і в світовій. Це пов'язано з нинішнім рівнем міжнародного поділу праці, соціально-економічними і науково-технічними досягненнями та потребами окремих країн. Сфера послуг є надзвичайно динамічною складовою розвитку світового господарства. Наприкінці ХХ ст. обсяги експорту послугами провідних ринкових країн зростали вдвічі швидше за обсяги товарного експорту. Значною мірою це зумовлювалося подальшою диференціацією попиту й індивідуалізацією потреб як виробництва, так і споживачів у побуті.

Торгівля послугами за своїми базовими економічними принципами переважно не відрізняється від звичайної товарної торгівлі. Так само, як у виробництві товарів, певні країни можуть мати відносні переваги у виробництві певних послуг і закуповувати інші послуги на міжнародному ринку. Міжнародна торгівля послугами є комплексом різних видів економічної діяльності. Транспортні, інформаційні, культурно-рекреаційні послуги, зв'язок, кредитно-фінансові операції, страхування, операції з нерухомістю – це лише частка переліку сучасних послуг у системі міжнародної економічної діяльності [1].

Економічна глобалізація, а також розвиток регіональних інтеграційних процесів дедалі більшою мірою стирають кордони між «внутрішніми» та «закордонними» послугами, що також додає умовності будь-якій їх класифікації послуг за принципом національної юрисдикції чи належності до митної території певної країни. Тенденція до збільшення ролі послуг у світовій економіці веде до того, що серед провідних корпорацій світу з'являється дедалі більше компаній, які спеціалізуються на наданні послуг. Ті ж з них, які традиційно вважаються промисловими або переважно промисловими, розширюють спектр своєї діяльності за рахунок таких форм економічної активності, котрі класифікуються як послуги. Найяскравішим прикладом корпорації, що переважно спеціалізується на послугах, а саме на програмному забезпеченні, є відома американська компанія «Майкрософт». Проте великих «чистих» корпорацій, які займаються виключно послугами не існує: та ж сама «Майкрософт» є, водночас, і виробником товарів –

комп'ютерної техніки. Міжнародний рівень торгівлі послугами пов'язаний із деякими природними обмеженнями щодо номенклатури торгівлі. Так, велика кількість послуг технічно або через політичні причини не може переходити на міжнародний рівень. Це стосується, наприклад, побутових, комунальних послуг, сфери соціального страхування тощо [2, с. 118–120].

У процесі торгівлі послугами, на відміну від торгівлі товарами, держава, з одного боку, може відігравати більшу роль, а з іншого – навпаки, навіть втрачати важелі ефективного контролю над економічними процесами. Такі галузі як транспорт, і передусім його інфраструктура, зв'язок, охорона здоров'я, наука, освіта та ін., перебувають, як правило, в частковій, а інколи навіть у переважаючій державній власності. Не дивно, що в певних галузях сфера послуг захищається державою від іноземної конкуренції більш активно, ніж сфера матеріального виробництва. Зниження і навіть втрата державою контролю над міжнародною торгівлею послугами, пов'язані з ускладненням формальної реєстрації послуг, і передусім інформаційних, які надходять через Інтернет [3, с. 189–190].

Торгівля послугами відіграє особливу роль у міжнародній економічній діяльності України. Особливості участі України в міжнародній торгівлі послугами ХХ–ХХІ ст. традиційно зумовлювалися тим, що вона до певної міри компенсувала негативне сальдо загального торговельного балансу країни. Це відбувалося завдяки наявності таких особливо важливих для торгівлі послугами переваг міжнародної економічної діяльності, як сприятливе географічне розташування, наявність розгалуженої транспортної інфраструктури та рухомого складу. Цей транспортний потенціал, навіть з урахуванням його кризового стану, може, порівняно з переважною частиною економіки, розглядатися як достатньо потужне джерело валютних надходжень.

Для оптимізації національного механізму регулювання державою ринку послуг необхідне комплексне узгодження цілей розвитку окремих галузей і структурних підрозділів економіки. Це залежить від загальної інтеграції країни до євроструктур, міжнародних торговельних об'єднань.

На сучасному етапі світовий ринок послуг як галузевий товарний ринок поки що не становить органічної системи, а лише розвивається в напрямку цілісності, перебуває у фазі становлення. Це підтверджують такі процеси та явища, як незбалансованість упродовж тривалого часу попиту і пропозиції у багатьох галузях послуг, значні відмінності в тарифах на однакові види послуг, відсутність глобальної системи регулювання торгівлі послугами, а також єдиної класифікації послуг, яка існує в товарній торгівлі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Романків І. Аналіз розвитку ринку послуг в сучасній світовій економіці / І. Романків [Електронний ресурс] // Наукові записки. – 2005. – Вип. 14. – Режим доступу: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/NfJNjZ.pdf
2. Новицький В.Є., Мартинюк О.В., Руденко Ю.М. Міжнародна економічна діяльність України: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисципліни. – К.: КНЕУ, 2003. – 260 с.
3. Крамченко Р.А. Державне регулювання сфери послуг / Р.А. Крамченко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.6. – С. 188–196.